Druhové složení po sobě následujících úrovní nalezišť v severních Čechách prokazuje shodně pralesní prostředí na pokraji jezera, které se v miocénu měnilo. Vývoj klimatu ovlivnil charakter rostlinstva, a právě to nám ukazuje porovnání čtyř nalezišť: nejstarší úrovně v sopečných popelech v Dětani, Valči a Dvércích, na bázi sloje v Chomutovské pánvi v nalezišti Ahníkov-Merkur, v nadloží sloje v Dolnici a v nejmladší úrovni Františkových Lázní. Důležité přitom je, že se tyto výskyty nacházejí v jedné geologické oblasti a jsou prokazatelně v časové posloupnosti.

Rozbor druhů hlodavců a zajícovitých těchto faun prozrazuje, že docházelo k ubývání nebo mizení určitých linií, jež lze označit za konzervativní či archaické (druhy A) a které známe již v minulém období třetihor (v eocénu a oligocénu). Vyskytují se naposled v Dětani, ale v Merkuru, v Dolnici a ve Františkových Lázních již chybějí. Naopak se objevují neznámé druhy a čeledi jako nově příchozí migranti, jejichž původní oblastí je východní Eurasie, resp. severoamerický kontinent (druhy B). Tyto druhy chybějí v Merkuru, ale jsou v Dolnici a Františkových Lázních. Z toho vyplývá, že dolnická fauna představuje přechodnou fázi, kde je doložena koexistence obou skupin A i B.

Zajímavá je třetihorní minulost křečkovitých, kterou lze dobře využít pro stratigrafii; objevují se ve dvou oddělených migračních vlnách. V dětaňské fauně spodního oligocénu je to první vlna několika rodů v Eurasii, která však během nejstaršího miocénu (tj. těsně před úrovní Merkuru) mizí. Poté následuje období Tuchořic a Merkuru, kde se v Eurasii křečkovití s výjimkou jediného rodu *Melissiodon* vůbec nevyskytují (tzv. vakuum cricetidů). V následujících úrovních Dolnice a Františkových Lázní je doložena další vlna vývojově pokročilejších křečkovitých rodů, rovněž severoamerického původu; ty již představují typy předcházející současným křečkům.

Je nutno dodat, že se v rámci křečkovitých na rozhraní třetihor a čtvrtohor vyvíjejí dále hrabošovití (*Arvicolidae*). Jsou poprvé vybaveni vysokými stoličkami, u většiny rodů dokonce s neomezeným růstem; jde o reakci na postupné ubývání srážek na severní polokouli spojené s přibýváním trav na stepích. To je však jiný příběh, který začal v jádru asijského kontinentu, kde stepi vznikaly nejdříve; v našich třetihorách zatím není doložen.

Tento seriál popisoval výskyty savčích společenstev na území ČR. S výjimkou nejstarší fauny v Dětani/Valči ze spodního oligocénu jsou naleziště vesměs miocenního stáří a vytvářejí zhruba nepřerušenou řadu úrovní. To dovoluje sledovat vývoj hojně zastoupených skupin a tím určovat geologické stáří nálezových vrstev. Ve volném pokračování se budeme věnovat jednotlivým skupinám savců.

Hana Heráňová

Zapomenuté projekty pražské zoo

Vznik pražské zoologické zahrady (jejíž 80. výročí jsme si připomněli 28. září 2011) je právem spojován především se jménem středoškolského profesora Jiřího Jandy. O úloze tohoto prvního ředitele pražské zoo je již hodně známo i napsáno. Bez jeho dlouholeté usilovné práce a později i každodenní přítomnosti na staveništi by se Praha v r. 1931 jistě zoologické zahrady nedočkala. Není však možné opomenout snahy dalších významných mužů, kteří o založení zoologické zahrady v Praze usilovali, a to nejen ve 20., ale i dříve v 19. století.

„… Myšlenku pro zřízení zoologické zahrady přinesli k nám již Antonín Frič a Vojta Náprstek…“ uvádí Jaromír Wenig ve své přednášce Nástin vývoje a dějin zoologie v Čechách, proslovené 9. dubna 1929 v Přírodovědeckém klubu v Praze. Antonín Frič, jeden z prvních českých profesorů na pražské univerzitě, byl činný na poli přírodovědeckém. Už v 60. letech 19. stol. chtěl získat zámožné občany pro myšlenku zoologické zahrady v Praze a založit pro tento účel akciovou společnost. Uvažoval o vybudování zoo ve Stromovce. Od této myšlenky ale upustil, když byla v r. 1868 Stromovkou prodloužena Buštěhradská dráha. Finanční podporu ohrozilo také vypuknutí prusko-rakouské války a vše dovršil burzovní krach ve Vídni r. 1873. Po návratu Vojtěcha Náprstka z Ameriky v r. 1858 se jeho úsilí soustřeďovalo na český obrozenecký a společenský život a jako pražský radní se též zasazoval o zřízení zoologické zahrady.

Propagátory zoo v Praze se stali i někteří literáti. Členem Fysiokratické společnosti, která byla založena r. 1869 a zabývala se přírodovědeckým výzkumem naší vlasti a jeho praktickou aplikací, zvláště pro zemědělství, byl kromě jiných také Jan Neruda. Společnost zřídila malou přírodozpyteckou stanici v Jezuitské zahradě pod Letnou (v místě dnešní Strakovy akademie), kde pěstovala různé druhy rostlin a chovala četné druhy zvířat. Z popudu J. Nerudy a za pomoci jeho přátel v této společnosti byla r. 1877 v Jezuitské zahradě postavena ptačí voliéra, avšak s neslavným koncem – bez zvířecích obyvatel.

O založení zoo v Praze usilovali tedy především členové Přírodovědeckého klubu v Praze. Spolek sdružoval většinu významných přírodovědců tehdejší doby. Kromě Antonína Friče byli jeho členy také učitelé Bohumil Bauše a Vilém Kurz, cestovatelé Emil Holub a Josef Kořenský, později pak univerzitní profesoři Jaromír Wenig a Eduard Babák, ředitel zoologického oddělení Národního muzea Václav Vávra, kustod paleontologických sbírek Národního muzea v Praze Josef Kafka a především již zmíněný Jiří Janda.

Povzbuzením byly i přednášky Alfreda E. Brehma, který koncem 70. let často pobýval v Praze jako host korunního prince Rudolfa. Oba měli společnou zálibu v ornitologii a Brehm provázel prince na řadě zahraničních výprav.

Mnoho návrhů na umístění zoologické zahrady vycházelo v průběhu času od spolků i od jednotlivců: Jelení příkop s částí Chotkových sadů, Přemyslovka, Kanálka, Rajská zahrada, Nebozízek, Klamovka, Letná, Kinského sady, nejčastěji je ale zmiňována Královská obora (Stromovka).

Během března 1881 se iniciativy ujal Spolek ku zvelebení chovu drobných do-

1 Pamětní spis o zoologické a akklimatační zahradě v Praze autora Josefa Kafky z r. 1899
2 První konkrétní plán navrhované zoologické zahrady na Letné z konce 19. stol. od Josefa Kalkuse
3–5 Podrobné dispozice budov zoologické zahrady na pražské Letné: ubikace medvědů (obr. 3), rybářská chýše s akvárii (obr. 4) a plánovaná ubikace pro slona (obr. 5)

2

3

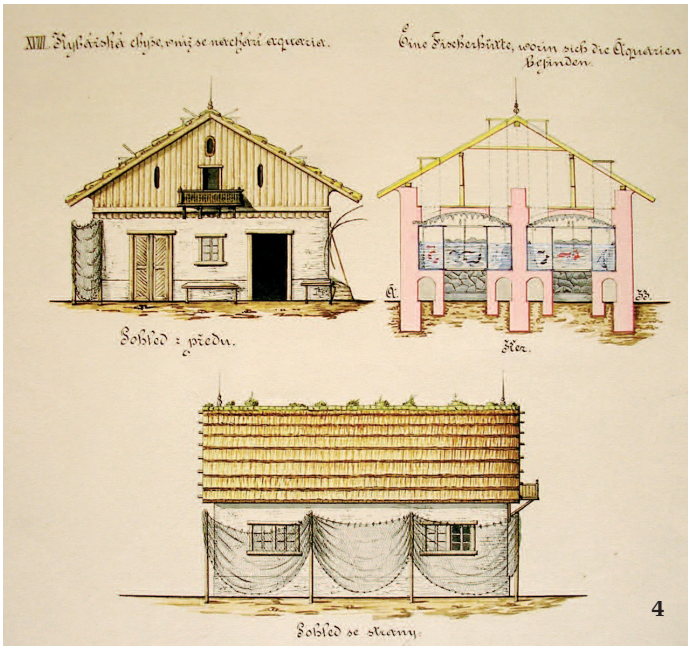

4

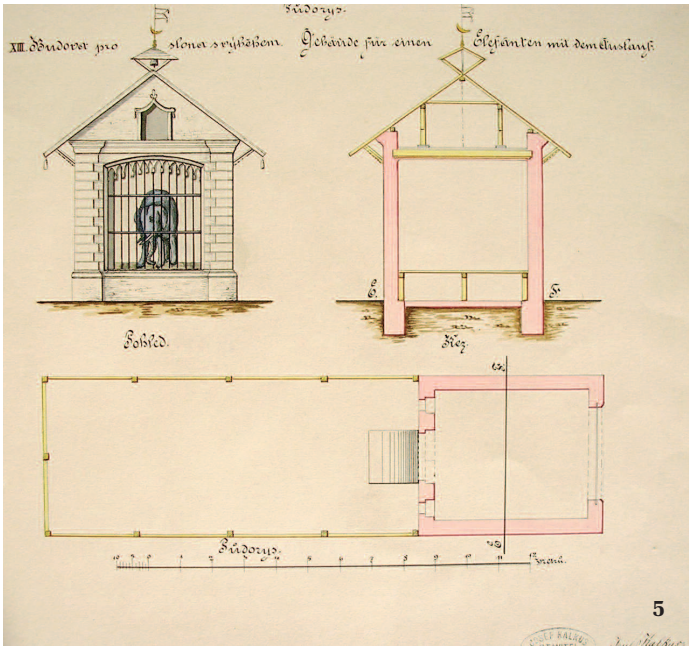

5

mácích zvířat. Prosazení záměru spolku na zřízení zoo v Praze byla především zásluha hraběte Moritze Swéerts–Sporcka. Za nejvhodnější místo byl považován nevýnosný bubenečský dvůr v severní části Stromovky. Předpokládalo se, že pozemek by mohl přidělit zemský výbor zdarma. Vzorem se stala zoologická zahrada ve Vratislavi (Wroclaw), řízená úspěšnou akciovou společností. Výbor spolku založil zvláštní odbor, který v kanceláři v Jindřišské ulici vybíral od svých členů roční příspěvek dva zlaté. Zároveň spoléhal, že najde podporu pro založení zoologické zahrady „na všech stranách“. O další činnosti odboru později nejsou zprávy (hrabě M. Swéerts–Sporck zemřel v r. 1882).

Neuskutečněné projekty

Vlastenecky smýšlející členové Českého zemského svazu ku povznesení návštěvy cizinců v království Českém usilovali, aby se Praha stala velkoměstem po všech stránkách. K tomu mělo přispět také založení zoologické zahrady. Zatím měla Praha v r. 1885 jen „zoologickou zahradu v městském parku, sestávající ze čtyř labutí, dvou hus, asi desíti kachen, dvou čápů, supa, orla a několika vrabců“. V článku Čeho se nám nedostává v Národních listech v r. 1885 autor uvádí, že v cizině mnohem menší města než Praha mají svou zoologickou zahradu. Navrhuje založení akciové společnosti s členským příspěvkem 10 zlatých. Předpokládá pomoc zemské správy a obce. Navrhuje stejné území jako předcházející chovatelský spolek – tzv. zemské hospodářství ve Stromovce. Podle něho by bylo snadné začít nejprve se získáváním dostupné domácí fauny, zvířaty by mohly přispět také obory a „za 25 000 zlatých by nám hamburský Hagenbeck pro začátek opatřil hezkou řadu bestií a jiných zvířat ze zemí dalekých.“ Doba, kdy se připravovala Jubilejní zemská výstava, byla považována za vhodnou příležitost získat část Královské obory pro zoologickou zahradu. V únoru 1890 na 4. valné schůzi svazu vystoupil člen výboru této společnosti zemský advokát Vilém Novák se sdělením, že došlo k ustavení zvláštního „komité“ pro zřízení zoologické zahrady. Vyslovil naději přípravného výboru, že „výstavní komité“ dá svolení, aby na pozemku zemské výstavy byla zřízena také zoo. Jak to skončilo, osvětlují slova Bohumila Bauše na schůzi Přírodovědeckého klubu 9. ledna 1910: „… Královská obora zdála se nejvhodnější ku zřízení zoologické zahrady, ale tehdejší místodržitel hrabě Thun nás odbyl.“

Koncem 19. stol. vznikalo mnoho významných českých institucí. Výsledkem vlasteneckého úsilí bylo otevření české pražské univerzity v r. 1882, znovuotevření Národního divadla o rok později, zahájení činnosti České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění v r. 1891, uspořádání Jubilejní zemské výstavy 15. května 1891. Jen o několik dní později byla otevřena nová budova Národního muzea, Hanavský pavilon na výstavišti, v létě dokončena rozhledna na Petříně, dány do provozu lanovky na Petřín a na Letnou a první elektrická tramvajová dráha na Letné. V r. 1895 byla pak zahájena Národopisná výstava. A Jiří Janda v článku Slovo včas s politováním konstatuje: „… leč schází nám ještě něco, co nejen lesku dodává, nýbrž i veliký prospěch přináší velkým městům, nemáme zahrady zoologické.“

To, že se česká Praha chtěla vyrovnat velkým evropským městům, vyvolávalo úsměšky u některých známých osobností. Spisovatel Ignát Herrmann ironizoval tuto snahu v denním tisku v kritickém titulu Revers r. 1899: „… A ta naše bude patrně ještě větší, proto se bude jmenovat velezahradou. Vždyť máme i velkorestaurace, velkouzenáře, velkopekaře! … A Praha by byla obohacena zase něčím, v čem by se jí žádné jiné velkoměsto nevyrovnalo.“ Věnuje také pozornost jednotlivým místům pro zoologickou zahradu a jejich výběr provází ironickými poznámkami.

Přes veškeré nezdary snaha o zřízení zoologické zahrady nepolevovala. Z konce předminulého století známe dva spolky,

které si kladly za úkol podporovat její vznik v Praze: Spolek pro zoologickou zahradu v Praze a Družstvo pro zřízení zahrady zoologické a akklimatační v Praze. Spolek pro zoologickou zahradu v Praze vznikl v r. 1892. Jedním z jeho zakladatelů a dlouholetým předsedou byl už zmíněný Vilém Novák, místopředsedou a pozdějším předsedou pražský radní Vojtěch Frič, bratr Antonína Friče. Spolek celá léta disponoval nevelkými finančními prostředky a chtěl určitým obnosem přispět k vybudování zoologické zahrady. Vyčkával ale, až bude mít tento plán konkrétní podobu. Scházel se velmi sporadicky a po nezdaru vybudovat zoo na ostrově Štvanici poskytl v r. 1912 příspěvek asi 20 000 korun spolku Leknín na stavbu akvária v Grébovce (dnešních Havlíčkových sadech na Královských Vinohradech).

V r. 1899 vydává Josef Kafka nákladem družstva Pamětní spis o zoologické a akklimatační zahradě v Praze (obr. 1). Autor se v něm projevuje jako odborník v obecných i odborných problémech zoologických zahrad i jako vlastenec. Varuje před zřizováním akciové společnosti a zdůvodňuje, proč byla zvolena forma družstva: „… podílové listy nemohou jednak pozbýti své původní ceny, jednak nemohou přejíti v ruce cizí nepřátelské…“ Zvažuje výhody i nevýhody různých míst v Praze, která by přicházela v úvahu pro výstavbu zoologické zahrady: Stromovka, Hvězda, zahrada Kinských s Nebozízkem, Klamovka s Demartinkou, Bulovka v Košířích, Kanálka s přilehlými zahradami, Krčský les, pozemky Na Vinici v Hrdlořezích. Jako nejvhodnější vybral zahradu Kinských. Spisek je výzvou k členství v družstvu a končí optimisticky: „Zahrada zoologická a akklimatační v Praze stane se skutkem“. Pamětní spis byl předán městské radě. Zajímavé je, že v době, kdy se uvažovalo o zoologické zahradě na Štvanici, lituje Jiří Janda, že prostor zahrady Kinských není dostupný. Stojí zde za uvedení, že Pamětní spis o zoologické a akklimatační zahradě v Praze v krásné původní vazbě věnoval v r. 2008 knihovně zoologické zahrady pětaosmdesátiletý pan Miroslav Diviš z Prahy 3.

Éra Jiřího Jandy

Skutečné projekty s doloženými plány se týkaly pozemků na Letné a na Štvanici. Přibližně v poslední třetině 19. stol. se uvažovalo o Letné jako vhodném místě pro výstavbu – byla již od poloviny tohoto stol. v majetku pražské obce. Město ji vykoupilo od církve a založilo Letenské sady. V r. 1863 tam už stál novorenesanční Letenský zámeček a místo se stalo oblíbeným výletním místem Pražanů.

První konkrétní projekt zoologické zahrady vypracoval pražský stavitel Josef Kalkus. Počítal s jejím umístěním v západní části dnešních Letenských sadů (obr. 2). Plány, které se zachovaly ve velmi dobrém stavu, obsahovaly i podrobné dispozice jednotlivých budov: ubikace s výběhem pro lední medvědy, pro slona (obr. 5), jelenovitou zvěř, kamzíky, antilopy, pro supy, orly a sokoly, opice (obr. 6), hnědé medvědy (viz obr. 3), pro „jižní dravá zvířata“, kurovité ptactvo, bahenní a vodní ptactvo a rybářskou chýši, kde byla umístěna akvária (obr. 4). Zmínku o projektu nacházíme v uvedeném spisu Josefa Kafky: „… Však myšlénka nezahynula. Živil ji po drahná léta svými zprávami a články z cizích zahrad zoologických populární přírodovědecký časopis Vesmír … potom vypracoval podrobný plán i s návrhy staveb p. Kalfus, však politické spory domácí projekt zmařily….“ (Pozn.: Ve spisu je jméno Kalfus, na plánech ale zřetelně uvedeno Kalkus.)

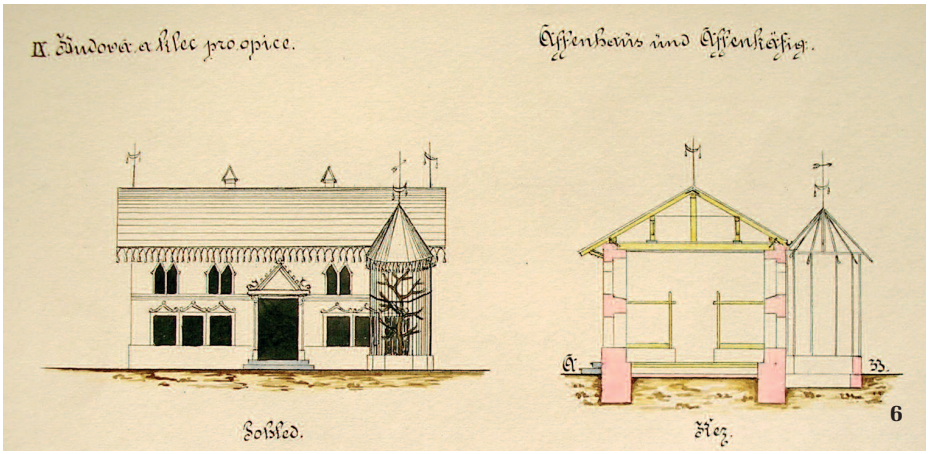

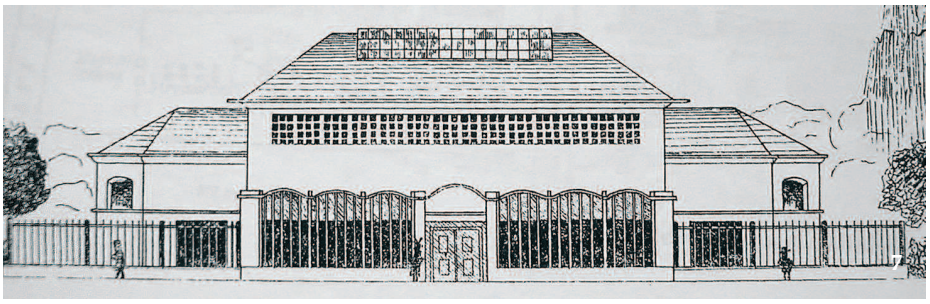

6 Ubikace opic v plánované zoologické zahradě na Letné
7 Dům slonů z plánů zoologické zahrady na Štvanici navrhované v letech 1906–10. Časopis Příroda 1910, 6: 197–205
8 Ukázka z rukopisu Jiřího Jandy o předpokladech zřízení zoo v Praze. Všechny obr. z původních dokumentů; archiv Zoologické zahrady hl. m. Prahy

Mezi osobnostmi se však stále nenalezl nikdo, kdo by se cele věnoval prosazení zoologické zahrady. Touto osobou se stal až Jiří Janda. Už v době studií na pražské české univerzitě se blízce stýkal se středoškolskými učiteli V. Kurzem, B. Bauše a cestovatelem a pedagogem J. Kořenským; s těmito muži ho spojovala myšlenka na založení zoo v Praze. Jistě byl ovlivněn i svým vysokoškolským profesorem A. Fričem. Po studiích se stal asistentem Františka Vejdovského na pražské univerzitě, brzy však odešel na Moravu jako středoškolský učitel. Po návratu do Prahy v r. 1904 působil nejprve na reálce, později na akademickém gymnáziu. Založení zoologické zahrady v Praze propagoval řadou přednášek a články v tisku.

V r. 1904 byla pražská městská rada zřízení zoologické zahrady nakloněna. Ale teprve na podnět Karla Groše, po jeho zvolení starostou Královského hlavního města Prahy v únoru 1906, bylo pražské zastupitelstvo ochotno poskytnout bezplatně pozemek na Štvanici (tehdy ještě někdy zvaného Velké Benátky). Jako podmínku si kladlo, že bude zhotovena předběžná studie a rozpočet. Oficiálně předložil návrh primátor Groš na schůzi komise pro otázky velkoměstské 11. prosince 1906. Jednání předsedal náměstek starosty Jirous a byli přítomni: starosta Groš, náměstci Štych, magistrátní rada Boháček, za Spolek pro zoologickou zahradu v Praze Holubovský, inspektor ostrova Štvanice Šeyd, zástupce komise pro kanalizaci Vltavy stavební rada Machulka, stavební radové V. Dvořák a Holub a J. Janda (všechna křestní jména zúčastněných nejsou v předloze uvedena). Vypracováním předběžného plánu a rozpočtu byla pověřena komise složená z odborníků: přírodovědce J. Jandy, techniků vrchního městského inženýra a architekta Františka Velicha a městského stavebního rady V. Dvořáka. Účastníci se dohodli, že výsledek jednání předloží komisi pro velkoměstské otázky k dalšímu projednání a ke schválení obecní radě starších.

Profesor Janda do této doby poznal řadu evropských zoo. Vzorem mu byla zoologická zahrada v Basileji, tehdy přibližně stejně velká, podmínkami a zaměřením podobná plánované představě. Zahrada na Štvanici měla návštěvníky poučovat především o domácí fauně. Výběr exotických zvířat měl pak být zvolen s ohledem nejen na jejich atraktivnost, bylo nutné přihlížet i k finančním nákladům. Předpokladem byl výběr zvířat, která se dobře aklimatizují.

Podrobné informace o plánované zoo na Štvanici uváděl časopis Zoologická zahrada Praha, illustrovaný měsíčník pro zřízení a udržování zoologické zahrady v královském hl. m. Praze. Časopis byl dotován z peněz městského zastupitelstva a jako redaktor v něm působil smíchovský příznivec, spisovatel a dramatik Karel Ladislav Kukla. Po otevření zoo na Štvanici měla časopis vydávat zoologická zahrada jako čtrnáctideník, ale páté číslo bylo poslední, které vyšlo. Podle tohoto časopisu byly už v r. 1908 hotovy předběžné plány, včetně uvažovaných nákladů

na realizaci. V únoru dalšího roku se mělo rozhodnout a ještě ve stejném roce měla být zahájena stavba.

Ve zvláštní příloze prvního čísla tohoto časopisu je podrobný plán osazení Štvanice (viz obr. na 3. str. obálky). Zoologická zahrada byla umístěna v jižní části ostrova. Zaujímala plochu přibližně 4 ha, o délce asi 500 m a šířce 80 m. Měla být přístupná z Hlávkova mostu na poříčské straně (Hlávkův most byl dokončen v r. 1911). Rozkládala se vpravo od vchodu, pokračovala pod Negrelliho viaduktem až do východního cípu ostrova, kde měla stát restaurace s velkým sálem, konírna a jízdárna a také hudební pavilon. Byly vypracovány i plány jednotlivých staveb, včetně jejich umístění (obr. 7). Administrativní budova měla vzniknout úpravou staršího domu na ostrově. Vlevo od vchodu do zoo bylo divadlo a za ním prostor pro lidová shromáždění. Severní část ostrova představovala souvislý park s vyhrazeným prostorem pro tábořiště karavan cizích národů, v té době oblíbenou atrakcí podle Hagenbeckova vzoru.

Plány pavilonů byly řešeny úsporně a s ohledem na návštěvníky i zvířata. Požadavky jednotlivých druhů zvířat měly být respektovány tak, jak bylo v té době v evropských zoologických zahradách obvyklé. I dnešní ochránci zvířat by zřejmě protestovali proti umístění vlků a medvědů pod oblouky Negrelliho viaduktu, nicméně zastánci projektu oponovali, že na okraji basilejské zoo „projíždí denně sto vlaků, aniž by zvěř v nejmenším rušily“. I když tehdy byl jistě na Negrelliho viaduktu nesrovnatelně menší provoz.

Náklady na vybudování zahrady byly vypočteny na 700 000 korun a v budoucnu by zoo řídilo soukromé družstvo, složené především z vlivných českých příznivců. Velkou úlohu hrála skutečnost, že pozemek poskytla městská rada zdarma a výhody umístění zoo na ostrově podle mínění tehdejších odborníků převažovaly nad nevýhodami. Jiří Janda to později komentoval slovy: „Pozemek sice nebyl z nejvhodnějších, ale jelikož byl laciný – zadarmo – a jelikož ve stávajících poměrech nebylo jiného, přece jen pro mnohé přednosti přijatelný.“ Nebezpečí povodní se v té době nepovažovalo za velkou hrozbu, dokončovala se regulace Vltavy v oblasti Štvanice a násep vysoký 2,5 m se zdál dostatečnou ochranou.

Teprve 9. ledna 1910 na veřejné schůzi Přírodovědeckého klubu seznámil J. Janda posluchače v přednášce O zřízení zoologické zahrady v Praze o stavu příprav. Považoval Přírodovědecký klub za nejpovolanějšího činitele, který by se věci měl ujmout. Na základě této výzvy členové klubu 16. ledna 1910 sepsali pamětní spis, který slavnostně předali 5. února 1910 starostovi K. Grošovi.

V době plánování výstavby zoologické zahrady na Štvanici se z Afriky vrátil cestovatel Vilém Němec, který byl také považován za znalce v oboru zoologických zahrad. Měl výhrady k některým názorům J. Jandy a už od r. 1904 se datuje jejich polemika v tisku, která pokračovala i v pozdějších letech, kdy se jednalo o zřízení zoologické zahrady v Troji. V. Němec propagoval sice zřízení zoo v Praze, ale zásadně nesouhlasil s jejím umístěním na Štvanici. Své názory přednesl na schůzi Spolku pro zoologickou zahradu v Praze 5. března 1910. Postoje obou pánů nejlépe dokumentují citáty jejich výroků. J. Janda ve třetím čísle časopisu Zoologická zahrada Praha píše: „… Ke konci ještě několik slov k p. Němcovi. Znám jej jako rozšafného i zkušeného muže a vím, že mi nezazlí. Já jsem se všemi svými spolupracovníky poctivě pracoval bez hluku po čtyři léta a dnes stojíme těsně před výsledkem své práce. Pracovali jsme s fondem zkušeností starších i nových a neopomenuli jsme dáti se poučiti i tam, kde domnívali jsme se míti pravdu a ještě dnes, v hodině dvanácté, jsme ochotni přijmouti každou dobře míněnou radu, zvlášť od muže zkušeného – ale o jedno prosím: nebořme v okamžiku rozmaru tam, kde druzí s láskou, přesvědčením a zkušenostmi stavěli! Bohužel, je to naší nenapravitelnou národní chybou!“ Názor V. Němce je vystižen v úryvku: „… V Praze již od doby J. C. V. korunního prince Rudolfa propaguji myšlenku pro zřízení zoologické zahrady v Praze, od více než dvaceti let máme k témuž účelu spolek, avšak nedocílilo se než před léty náběh na zřízení ubohého paskvilu na zoologickou zahradu, a to propracovaným již v městské radě plánem na zřízení jakéhosi zvěřince na Štvanici. Jen s největší námahou podařilo se mi přesvědčiti rozhodující činitele o bezmyslnosti tohoto plánu. Sešlo z něho, ačkoli dle došlých níže zpráv, dokonce i 4 000 korun subvence městskou radou vyplaceno bylo a podrobné plány po měsíce byly připravovány.“ Vystoupení V. Němce mělo nepochybně vliv na rozhodnutí obecní rady starších a jak se sám lakonicky vyjádřil: „… a bylo po slávě.“

Zřízení zoologické zahrady v hlavním městě nezáviselo jen na jednom činiteli a neúspěch úsilí shrnul Jiří Janda později: „Město Praha mělo před 11 roky dobrou vůli, k jejímuž provedení (tj. vybudovat zoo) pro různé příčiny nedošlo; správa země chovala se zdrženlivě a stát při své náladě, k nám nepřátelské, v úvahu brán býti nemohl.“

Představou V. Němce byla velkolepá a rozsáhlá zahrada s prostory, které by se podobaly přirozenému prostředí zvířat. J. Janda namítá, že musíme vycházet z podmínek, které jsou v našich možnostech, snažit se zajistit pro zvířata co nejlepší péči. Jeho plánem bylo uskutečnit vybudování zoo za daných podmínek: „… Jednalo se tehdy o to, aby alespoň počátek byl učiněn. Tak se stávalo i v jiných městech (Kolín nad Rýnem), kde později zahrada přenesena na místo volnější.“

Jiří Janda a Vilém Němec se neshodli ani v otázce umístění zoo. Janda pokládal její místo uprostřed města za výhodné pro dosažitelnost (musíme brát zřetel na tehdejší možnosti dopravy). Němec byl naopak pro umístění za město. S názorem na poslání zoologických zahrad se prof. Janda a cestovatel Němec vzácně shodují: zoo chápali jako podnik „lidový“ s ohledem na dětského návštěvníka, vzdělávací, moderní a odborně vedený, sloužící také vědeckému zkoumání.

K zamýšlené zoologické zahradě na Štvanici se váže ještě jedna zajímavost uvedená ve Věstníku obec. král. hl. m. Prahy, č. 25 z r. 1906. O možnost zřídit zoologickou zahradu na Štvanici se ucházel také bývalý ředitel zoo v Madridu don Manuel Paolini Beltram (podle Jandy „známý odborník, bývalý krotitel zvěře, nyní majitel domu na Královských Vinohradech“). Nabízel, že vybuduje celou zoo ve své režii a bude ji provozovat 40 let, pokud bude mít po tuto dobu pozemek k užívání zdarma. Pak by zoo daroval městu. Ani tento pokus však nevyšel.

Nejen neshody a polemiky o tom, jak by zahrada měla vypadat a kde by měla být, byly příčinou toho, proč se nakonec Praha zoologické zahrady na počátku 20. stol. nedočkala. Vypuknutím 1. světové války vzaly všechny úvahy a plány za své a Pražané se z vlastní zoologické zahrady mohli těšit až po vzniku samostatného Československa.

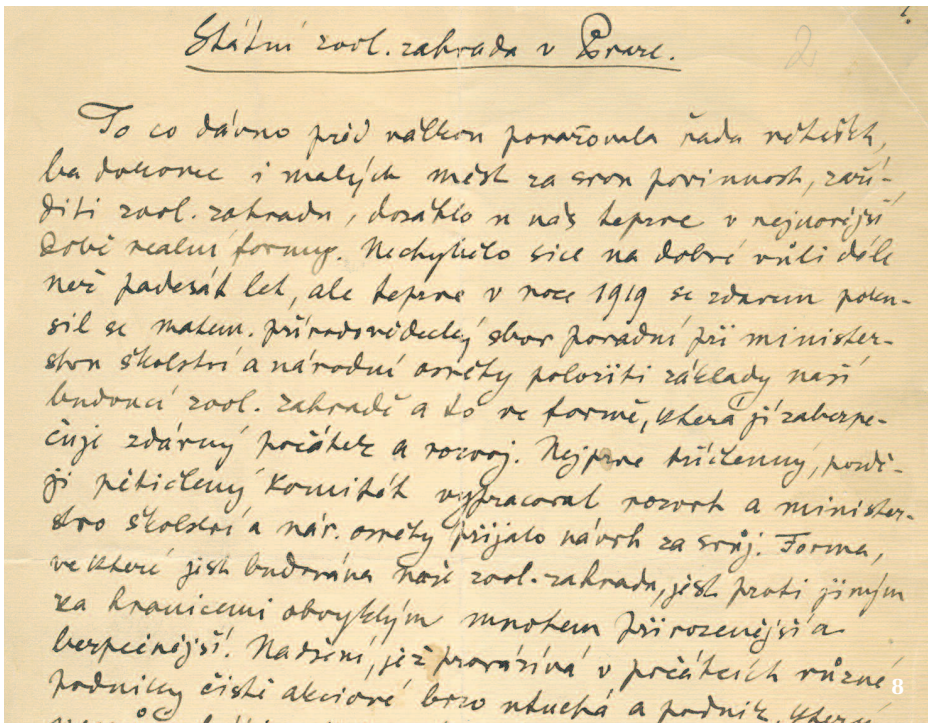
Státní zool. zahrada v Praze.

To co dávno před válkou považovala řada některých, ba dokonce i malých měst za svou povinnost, zříditi zool. zahradu, dostalo se nám teprve v nejnovější době realní formy. Nechybělo sice na dobré vůli déle než padesát let, ale teprve v roce 1919 se zdarem pokusil se matem. přírodovědecký sbor poradní při ministerstvu školství a národní osvěty položiti základy naší budoucí zool. zahradě a to ve formě, která jí zaručuje zdárný počátek a rozvoj. Nejprve tříčlenný, později pětičlenný komitét vypracoval rozvrh a ministerstvo školství a nár. osvěty přijalo návrh za svůj. Forma, ve které jsou budovány naše zool. zahrady, jest proti jiným za hranicemi obvyklým mnohem přirozenější a bezpečnější. Nadšení, jež provázíval v počátcích různé podniky čistě akciové brzo ustoupá a podnik, který